

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»

Олег ГОДОЩАК

протокол засідання Приймальної
комісії

№ 3 від «28» березня 2025 р.

ПРОГРАМА

проведення фахового іспиту
з «Теорії та історії політичної науки» з претендентами на здобуття
освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю С2 – «Політологія»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фаховий іспит з «Теорії та історії політології» - форма вступного випробування для вступу на основі здобутого ступеня або освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти, яка передбачає очну або дистанційну перевірку здатності до опанування освітньої програми за спеціальністю С2 «Політологія» освітній ступінь «Магістр» на основі здобутих раніше компетентностей.

Фаховий іспит з «Теорії та історії політології» проводиться у формі усного екзамену.

Допуск вступників до фахового іспиту здійснюється за умови наявності документа, який засвідчує особу (зокрема з використанням Дії). У разі неможливості ідентифікації вступника фаховий іспит проводиться не може.

Фаховий іспит проводиться згідно з графіком, складеним приймальною комісією.

Вступники, які не з'явилися на фаховий іспит без поважних причин у визначений розкладом час, до участі у подальших випробуваннях та в конкурсі не допускаються. Перескладання фахового іспиту не дозволяється.

Вимоги до знань та умінь

Під час фахового вступного випробування вступник повинен виявити знання:

- загальних відомостей про політику, природу та специфіку політологічних знань, теоретико-методологічні основи політичної науки;
- основних етапів розвитку світової та вітчизняної політичної думки, її основних доктрин і концепцій;
- сутності політичної влади та принципів її розподілу;
- принципів та особливостей організації політичної та державної влади в Україні і зарубіжних країнах;
- поняття політичної системи, її провідних концептуальних трактувань, структурних елементів та функцій;

- політичних систем світу та особливостей їх функціонування;
- політичних режимів та специфіки їх трансформації;
- поняття та основних концепцій політичних еліт та політичного лідерства, діяльності еліт і лідерів у соціально-політичних процесах;
- сутності, структури та типології політичної культури та ідеології;
- основ етнополітології та механізму реалізації етнонаціональної політики;
- сутності демократії та особливостей сучасних її моделей, параметрів паритетної демократії;
- типів та способів формування політичних технологій;
- сутності, структури, особливостей протікання, а також шляхів врегулювання політичних конфліктів;
- проблеми формування громадянського суспільства і правової держави у сучасній Україні;
- сутності зовнішньої політики, принципів міжнародної діяльності, системи та структури міжнародних відносин, їх учасників.

В цілому, вступники повинні продемонструвати знання та розуміння базових теоретичних та методологічних основ політології, а також вміння їх застосовувати при аналізі політичних процесів.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ

Загальна теорія політики

Сутність та особливості політичної науки. Методи та функції політичної науки. Західна політична наука: основні школи та напрями. Плюралізм концепцій в українській політичній думці. Політична влада: сутність і специфіка. Функціонування політичної влади. Політичні системи і режими.

Сутність та особливості політичних систем. Структура політичної системи. Основні підходи до вивчення політичних систем: системний, структурно-функціональний, інформаційно-кібернетичний. Специфіка і типологія політичних систем. Держава: поняття та основні ознаки. Функції держави. Форма держави, її елементи. Форма державного правління, її різновиди. Форма державного територіального устрою, її різновиди. Форма державного політичного режиму, її різновиди. Характеристика державного устрою України.

Партії і партійні системи. Громадсько-політичні організації та рухи. Політика і армія. Релігія і політика. Політична діяльність. Політичний процес. Політичне рішення. Вибори і виборчі системи. Особа і політика. Засоби масової інформації у політичному житті. Політичні аспекти міжнародного життя. Фактор сили у міжнародних відносинах. Глобальні і регіональні проблеми сучасності.

Політичні еліти та політичне лідерство

Місце і роль еліт в політичному процесі. Політична суб'єктність еліт. Історичні етапи формування політичної еліти. Теоретико-методологічні підходи до проблеми сутності політичних еліт. Генеза розвитку української політичної еліти. Пострадянська політична еліта в умовах трансформації політичної системи України. Проблеми формування сучасної української політичної еліти. Правляча еліта України. Феномен політичного лідерства. Технології політичного лідерства. Концепції лідерів у світовій політичній думці. Авторитарні лідери. Демократичні лідери. Проблеми та перспективи політичного лідерства в Україні. Жіноче політичне лідерство. Становлення політичного лідерства на регіональному рівні.

Етнополітологія

Етнополітологія в системі наукового пізнання. Теорії походження націй. Типологія етносу. Етногенез у природничо-історичному процесі. Етнічні рухи в сучасній політиці. Етнічна карта світу. Міжетнічні конфлікти сучасності. Види етнічної дискримінації. Мовна політика. Націоналізм як ідеологія і суспільна практика. Етнонаціональна політика незалежної України. Глобалізація і проблеми збереження національної ідентичності. Сучасні етнічні міграційні процеси. Типологія етнодемографічної та етнокультурної політики. Етнічний неоколоніалізм у світовому інформаційному просторі.

Порівняльна політологія

Об'єкт та предмет порівняльної політології. Порівняльний метод. Методика порівняльного політологічного дослідження. Кросснаціональний аналіз: поняття та специфіка. Парадигми порівняльного аналізу політичних систем. Критерії типології політичних систем. Моделі організації влади (вестмінстерська та консенсусна). Порівняльний аналіз політичних інститутів та процесів. Електоральна компаративістика. Принципи життєустрою та політичного процесу в західних та східних суспільствах.

Тектоніка сучасної демократії

Визначення демократії, її сучасний зміст. Методологічні основи теорії демократії. Сучасні теорії демократії. Інституційні основи демократії. Форми політичної демократії. Перспективи еволюції демократії. Ключові параметри паритетної демократії. Передумови становлення моделі паритетної демократії. Гендерна рівність, міжнаціональний діалог і національна толерантність та міжконфесійна взаємодія як елементи політичної взаємодії в умовах паритетної демократії. Правові засади та інституційні механізми запровадження демократії в Україні. Практика досягнення паритету суб'єктів політичного процесу в Україні.

Політичні технології

Підходи та концепції до розуміння політичних технологій. Політичні технології: типи та способи формування. Причини виникнення та завдання

політичного консультування, основні форми і типи політичного консультування. Політична реклама як форма політичних комунікацій. Особливості застосування політичної реклами. Політична реклама як засіб впливу на електоральну поведінку. Особливості впливу політичної реклами на свідомість. Особливості тексту політичної реклами. Поняття та фактори формування інформаційних технологій. Технології агітаційно-пропагандистського та маркетингового типу. Вибірчі технології.

Політична культура та ідеологія

Зміст категорії «політична культура». Основні підходи до визначення політичної культури. Політичний міф як символічний образ певної політики. Політична культура і політичні комунікації. Чинники формування і функції політичної культури в житті суспільства. Проблема типологізації політичної культури. Основні риси політичної культури в сучасній Україні. Політична ідеологія: поняття, сутність, типологія. Ідеологія як фундаментальна система цінностей суспільства. Лібералізм – універсальна ідеологія сучасності. Соціалізм. Соціал-демократія. Теоретичні концепції і політична практика соціалізму. Класичний анархізм. Фундаменталізм. Анархізм, сучасні його трактування. Фашизм. Радикально-екстремістські течії фашизму. Національна ідея. Політична етика: поняття та норми.

Політична конфліктологія

Предмет політичної конфліктології. Характеристика конфліктів. Політичний конфлікт. Джерела, причини виникнення політичних конфліктів. Основні різновиди сучасного політичного конфлікту. Внутрішньополітичні конфлікти. Етнополітичні конфлікти. Релігійні конфлікти. Зовнішньополітичні конфлікти. Політичний тероризм – реальна загроза сучасному світу. Попередження політичного конфлікту і основні напрями його реалізації. Управління політичним конфліктом. Роль третьої сторони у врегулюванні конфліктів. Політичне врегулювання конфліктів.

Геополітика

Предмет, етапи становлення та основні категорії геополітики. Основні ідеї

та теоретичні засади класичної геополітики. Геополітика в сучасному світі. Світовий політичний процес та система міжнародних відносин. Глобалізація та її вплив на формування геополітичної картини світу. Геополітичні стратегії регіонів сучасної Європи. Геостратегія Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Україна в новій системі геополітичних відносин. Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства. Геополітичні інтереси України і сучасна українська геостратегія. Національна безпека України.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ:

Основні джерела

1. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія : навч.посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 348 с.
2. Гольцов А. Геополітика та політична географія. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 416 с.
3. Етнополітологія: навчально-методичний посібник / уклад. : К.М. Вітман, Т.М. Краснопольська. Одеса : Юридична література, 2023. 96 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.24252>
4. Завгородня Ю. В. Політична конфліктологія: навч.-метод. посібник Одеса: Фенікс, 2023. 63 с. URL:<https://doi.org/10.32837/11300.25691>
5. Історія українських та зарубіжних політичних вчень: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, В. Я. Томахів. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 228 с.
6. Козьмініх А. В., Сушко А. І. Загальна теорія політики: навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2024.70 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27313>
7. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право. У двох частинах: навч. посібник. Київ: Правова єдність, 2015. 416 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10637>
8. Кормич А. І., Краснопольська Т. М. Історія політичних вчень: навчально-методичний посібник. Одеса, 2022. 126 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.19105>
9. Кормич Л.І., Краснопольська Т. М. Тектоніка сучасної демократії:

навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2021. 70 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/14890>

10. Політологія: навчальний посібник / Л. Скрипникова, Л. Тутик, М. Гринчак. Київ : Центр навчальної літератури. 2019. 272 с.

11. Політологія: підручник / [М. П. Требін та ін.] ; за ред. проф. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.

12. Політологія. Навчальний посібник (для студентів усіх форм навчання) / уклад. Л. М. Мельник, І. А. Дужа, І.М. Грек. Біла Церква : БНАУ, 2022. 494 с.

13. Прохоренко А.М. Політичні технології: навчально-методичний посібник. Одеса, 2024. 58 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27509>

14. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику «глава держави–парламент–уряд» та їхні наслідки для політичного процесу: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с.

15. Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2020. 500 с.

16. Democratic transit in terms of security and development: Ukrainian and foreign experience: collective monograph / ed. by L.I. Kormych, Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. 296 p.

Додаткові джерела

1. Берроуз Г. Демократія: від теорії до практики. Видання друге, доповнене. Київ: Друкарський двір Олега Федорова, 2019. 288с. URL : https://ppst.sumdu.edu.ua/images/pdf/Pidrychnik_kursu_Democracy.pdf

2. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.

3. Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних змін: реальний стан, виклики, перспективи : монографія / автор. кол.: Войналович В. А. (керівник, наук. ред.), Єленський В. Є., Кулик В. М., Малиновська О. А., Набок

С. В., Поліщук Ю. М., Рябчук М. Ю. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 424 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/monohrafiya_.pdf

4. Кіянка І.Б. Політична конфліктологія. Навчальний посібник. *Новий світ-2000*. 2020. 96 с.

5. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 176 с.

6. Коршук Р. М. Етнополітологія: Історія та теорія Навч. посіб. Київ: Алерта, 2020. 316 с.

7. Міжнародні відносини та світова політика: навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25295/1/2020-Kuzy%20O%20M%2C%20Kortkov%20D%20S%2C%20Mihailichenko%20D%20O%20ta%20in.pdf>

8. Національні меншини України в політичних процесах XX – XXI століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я., Ковач Л.Л., Коцур В.В., Кочан Н.І., Ляшенко О.О., Ніколаєць Ю.О., Новородовський В.В., Панчук М.І. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/national_minorities_Ukraine.pdf

9. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/politychnyi_protses_u_nezalezniukraini.pdf

10. Політичні конфлікти та кризи: мобілізаційні чинники громадянської активності : монографія / [Г. П. Щедрова та ін.] ; Ун-т ім. Альфреда Нобеля. Дніпро : Ун-т ім. А. Нобеля, 2019. 199 с.

11. Політичні технології в сучасних владних процесах : навчальний посібник / В. Ф. Смолянюк, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Манелюк та ін. К.: КНЕУ. 2021. 328 с.

12. Суб'єктність України в сучасному світі: оцінки, стратегії, прогнози. Аналітична доповідь. / за ред. О.М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 88с.

13. Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри : матер. II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 29 квітня 2022 р. Одеса. 151 с. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/17452>

14. Сучасні політичні технології: досвід та перспективи реалізації в Україні. Матеріали Всеукр. відкрит. наук.-практ. конф. / [редкол.: Ія Дегтярьова та ін.]. Київ : ДКС-Центр, 2021. 174 с.

15. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні : монографія. Т. Л. Нагорняк та ін. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 225 с.

16. Madlovics, B., Magyar, B. Ukraine's Patronal Democracy and the Russian Invasion: The Russia-Ukraine War, Volume One. Budapest, Hungary: Central European University Press, 2023. 420 p. URL: <https://doi.org/10.1515/9789633866641>

17. Mihr, A., Sorbello, P., Weiffen, B. Securitization and Democracy in Eurasia. Transformation and Development in the OSCE Region. Cham: Springer Nature, 2023. 411 p. URL : <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/60171>

18. Zavhorodnia Yu. V. Political conflicts as a prerequisite for the Russian-Ukrainian war: manipulative features. The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 911-918. (1436 p.)

Ресурси відкритого доступу

<http://www.nbuv.gov.ua/portal/> – Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського;

<http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index> – Бібліотека Верховної Ради України;

<http://www.niss.gov.ua/> – Національний інститут стратегічних досліджень;
<http://www.history.org.ua/> – Портал Інституту історії України НАН;
<http://app.nuoua.od.ua/> - Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць;
<http://ipt.lviv.ua/en/> - Інститут політичних технологій

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка на вступному випробуванні з у формі усного екзамену залежить від правильності, повноти та точності відповіді на запитання екзаменаційного білету.

Правильність відповіді означає, що вступником у відповіді надані принципово вірні висновки щодо основних положень поставленого запитання білету.

Повнота відповіді означає, що вступником надана характеристика всіх основних положень запитання, а також окремих ознак, властивостей, елементів і т.п., що складають зміст основних положень запитання білету.

Точність відповіді означає, що вступником надана вірна характеристика окремих ознак, властивостей, елементів і т.п., що складають зміст основних положень запитання білету.

Відповіді вступників оцінюються за 200-бальною системою.

Максимальна кількість балів, яку може набрати вступник становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати вступник становить 100 балів.

Критерії оцінювання відповіді вступника:

Оцінка від 180 до 200 балів ставиться за повні знання матеріалу у встановленому обсязі, уміння правильно та швидко вирішувати теоретичні питання. Вступник володіє глибокими знаннями, здатний застосовувати їх у нестандартних ситуаціях, критично оцінює окремі факти, явища та ідеї, надає достатньо аргументовану відповідь на поставлені питання, демонструє знання із

тематики, що пропонується, розуміння майбутньої фахової та своєї відповідальності.

Оцінка 179 – 141 бал ставиться за вияв вступником повних знань, успішне вирішення теоретичних питань. Вступник вільно володіє матеріалом, намагається аналізувати і систематизувати інформацію, застосовувати загальновідомі докази у власній аргументації, надає повну відповідь на поставлені питання, демонструє розуміння майбутньої фахової та своєї відповідальності, але у відповіді вступника наявні незначні помилки.

Оцінка 140 – 100 балів ставиться за вияв знань основного матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої професійної діяльності, поверхову обізнаність із запропонованої тематики, недостатнє розуміння майбутньої професії та своєї відповідальності як майбутнього фахівця. Відповідь вступника правильна, але недостатньо осмислена. У відповіді наявні значні помилки.

Оцінка 99 – 0 балів ставиться за вияв фрагментарних знань частини програмного матеріалу, допущення принципових помилок. Вступник фрагментарно відтворює незначну частину матеріалу, не може зрозуміло сформулювати відповіді на поставлені питання, не усвідомлює своєї ролі і відповідальності, яких вимагатиме професійна діяльність за обраною спеціальністю.

Голова комісії,
гарант ОП

Тетяна КРАСНОПОЛЬСЬКА